

**Zrównoważony rozwój
zrównoważona konsumpcja
i zrównoważona organizacja**

Małgorzata Zdzisława Wiśniewska ➤ Ewa Malinowska
Renata Płoska ➤ Małgorzata Szymańska-Brałkowska

Zrównoważony rozwój zrównoważona konsumpcja i zrównoważona organizacja

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2025

Recenzent
dr hab. inż. Anna Sylwia Tarczyńska, prof. UWM

Redaktor Wydawnictwa
Paweł Wielopolski

Projekt okładki i stron tytułowych
Kaja Mucha-Król

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja dofinansowana ze środków
Programu Humanistyki Gdańskiej

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-709-5

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wstęp	7
1. Istota zrównoważonego rozwoju i działania na rzecz jego ureczywistniania	9
1.1. Geneza koncepcji zrównoważonego rozwoju	9
1.2. Istota koncepcji zrównoważonego rozwoju	21
1.3. Cele zrównoważonego rozwoju	28
1.4. Wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju	50
2. Konsument i trendy konsumenckie w kontekście zrównoważonego rozwoju	61
2.1. Konsumpcja, konsument oraz jego zachowania	61
2.2. Zjawisko konsumpcjonizmu	74
2.3. Konsumpcja zrównoważona	81
2.4. Trendy w konsumpcji zrównoważonej	95
3. Zrównoważone organizacje i podejścia ukierunkowane na zrównoważony rozwój organizacji	125
3.1. Rola zrównoważonego rozwoju we współczesnych organizacjach	125
3.2. Normy ISO serii 14000 oraz EMAS	129
3.3. Inne wybrane normy ISO oraz dobrowolne standardy na rzecz zrównoważonego rozwoju i gospodarki cyrkularnej	141
3.4. Koncepcje zarządzania, modele doskonałości oraz inne podejścia służące zrównoważonemu rozwojowi	149
4. Wybrane narzędzia monitoringu środowiskowego	163
4.1. Ocena cyklu życia	163
4.2. Pomiar śladu węglowego	179
4.3. Rachunek kosztów środowiskowych	192
4.4. EFMEA	207
Podsumowanie	215
Bibliografia	219
Spis rysunków	243
Spis tabel	244

Wstęp

Koncepcja zrównoważonego rozwoju jest obecnie ważnym filarem w budowaniu gospodarki ukierunkowanej na potrzeby społeczne, nade wszystko, przyszłych pokoleń. Zrównoważony rozwój postrzegany jest jako zjawisko złożone, na które składają się różne wymiary, zaś najczęściej odnosi się to do trzech z nich: środowiskowego, społecznego i gospodarczego. Współczesne cele zrównoważonego rozwoju wpisują się ponadto w pięć kluczowych obszarów, określonych w rezolucji Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) jako 5 × P: Ludzie (*People*), Planeta (*Planet*), Dobrobyt (*Profit*), Pokój (*Peace*), Partnerstwo (*Partnership*). Zrównoważony rozwój to dążenie do postępu i jak najwyższego standardu życia, przy jednoczesnej dbałości o szeroko rozumiane środowisko, nie tylko w kontekście zachowania obecnego stanu, ale także jego poprawy. Chodzi zarówno o stabilizację, ale także o gotowość na różne wyzwania cywilizacyjne, teraz i w przyszłości. Wiele wskazuje na to, że przyszłość ta nie jest jasna i oczywista. Zrównoważony rozwój wymaga zatem nowych podejść do produkcji i konsumpcji, opartych na efektywności, przede wszystkim na zmniejszeniu zużycia zasobów naturalnych. Aby tak się stało, konieczna jest współpraca wielu środowisk, począwszy od świata nauki, poprzez przemysł i usługi, skończywszy na indywidualnym konsumencie. To również potrzeba zmian postaw, świadomości oraz zachowań, co nie będzie możliwe bez stałej edukacji.

Celem niniejszego opracowania jest uporządkowanie wiedzy na temat konsumpcji i produkcji zrównoważonej. Cel ten wynika z następującego pytania badawczego: jakie postawy i zachowania konsumenckie oraz jakie podejścia realizowane przez podmioty gospodarcze można uznać za te, które w najskuteczniejszy sposób wzmocnią rozwój zrównoważony? Cel i problem zostały ujęte w dwóch aspektach: (1) retrospektywnym, po to by odpowiedzieć na pytanie o istotę rozwoju zrównoważonego oraz konsumpcji i produkcji zrównoważonej (czyli – co i dlaczego się stało/dzieje?), oraz (2) prospektywnym, by odpowiedzieć na pytanie o istotę świadomości,

Wstęp

działań, podejść, systemów i rozwiązań pozwalających wpisać się w paradygmat zrównoważonego rozwoju (czyli – jakie rozwiązania i o jakim charakterze?). Jednocześnie przyjęto trzy zasadnicze perspektywy badawcze: (a) eksploracyjną, (b) deskryptywną oraz (c) wyjaśniającą. Perspektywa eksploracyjna posłużyła do zaprezentowania stanu badanej rzeczywistości i zjawisk, zaś deskryptywna do opisanie istoty zjawisk, podejść oraz systemów. Perspektywa wyjaśniająca miała znaczenie, gdy skupiono się na objaśnieniu przyczyn, skutków oraz zależności pomiędzy nimi. W monografii zastosowano przede wszystkim następujące metody badawcze: analizę źródeł literaturowych, analizę dokumentów wtórnych (raportów, wytycznych), analizę aktów prawnych i normatywów, a także metodę syntezy i wnioskowania logicznego.

Przyjętym celom oraz problemom została podporządkowana konstrukcja treściowa pracy. Podzielono ją na cztery rozdziały tak, aby rozwijać systematycznie kolejne zagadnienia. Na wstępie odniesiono się do ogólnych założeń zrównoważonego rozwoju, następnie uwagę skupiono na tym, czym powinna się charakteryzować zrównoważona konsumpcja, by później opisać, jakie warunki winna spełnić oraz jakie narzędzia i metody powinna wdrożyć organizacja aspirująca do miana zrównoważonej.

Obfitość źródeł naukowych oraz raportów, a ponadto ich aktualność winna zachęcić do dalszego zgłębiania opisywanych zagadnień (stan prawny oraz normatywny przyjęto na koniec września 2024 r.). Problematyka książki lokuje się głównie w obszarze zarządzania i nauk o jakości, niemniej jednak, ze względu na tematykę, zagadnienia w niej zawarte dotyczą różnych kwestii związanych, m.in. z psychologią, socjologią czy prawem. Opisane w monografii zjawiska i relacje między nimi mają bowiem charakter interdyscyplinarny.

Monografię można polecić przedstawicielom środowiska naukowego, ale również praktykom, odpowiedzialnym w organizacji za jej dostosowanie do wymogów zrównoważonego rozwoju oraz zarządzanie zgodnie z jego celami. Mamy nadzieję, że książka spotka się z życzliwym przyjęciem Czytelników, tym bardziej że potrzeba zrównoważonego rozwoju dotyczy każdego człowieka i otoczenia społeczno-gospodarczego, w jakim funkcjonuje i które współtworzy.

Autorki